

М у ж и к и.

Оповідане

Михона Чехова.

Антін Чехов належить до молодшої генерації в російській літературі, заразом — до визначніших їх репрезентантів разом з пок. Гаршиним і Володимиром Короленком. Дещо спільне внутрішнє також вяже сих письменників, показуючи в них дітей одного покоління нашого первового віку, виостреніх аналітиків і психольогів, чутких на неправильності сучасного складу життя, на ті „кляті питання“ без відповіди, що піснове юно на кождім крапці. З тих трох письменників Чехов найбільш плідний; взагалі-ж писали вони не багато, переважно в формі коротких оповідань. Головний літературний дебют Чехова складається ся з кількох збірників таких коротких оповідань: Пестрые рассказы, Рассказы, Въ сумеркахъ, Хмурые люди; крім того має він кілька більших оповідань: Дуэль, Палата N. 6, Моя жизнь; драматичні проби Чехова не мали особливого успіху. Як характеристичне для фізіономії автора піднесемо, що він звідав особисто місце заслання для засуджених в Росії — острів Сахалін і описав його й жите засланців в формі подорожі — мемуара.

Погляд автора на жите глубоко-песимістичний; його увагу звертають звичайно негативні форми людського житя, прояви аномалії, що випливають з самих обставин і від людей, з людської дурноти, тривіальності, більш як злоби. Природа, дитяче жите,

часто описуване автором, своюю несъвідомою правдою дають контраст сьому людському нерозуму й тривіальноти, на котрі автор не знає ліків, не вказує виходу. В деяких своїх утворах він дав невимовно прикрі в своїй невідрядності й безпорадності образи, і вони власно падають переважно на останні роки діяльності автора, що примітно все острійше бере житє в його аномаліях, — от як Палата Н. 6 (страшні непорядки в інститутах для божевільних), Сахалін, напрешті — Мужики.

Се оповіданне з'явилось рік тому (в часописи *Русская Мысль*) і викликало загальну сенсацію; від часів прославлених „Подлиповців“ Решетникова російська література не мала чогось подібного: в таким реалізмом намальованого образа повної, безпрописьтвої, остатньої духової й матеріальної нужди російського селянства. Голоси критики поділились: одні піднесли реальність і талановитість цього сумного образу, що виступив як протест проти ідеалізовання народного побуту у деяких народників, ідеалізовання шкодливого тим, що присипляло увагу до народніх потреб. Знов піньші добавили якісь неприхильні народу тенденції у автора. Один з авторитетніших репрезентантів поступової російської публіцистики критик Міхайловский закинув Чехову, що він з'іdealізував мійську трактирну цівілізацію, викинувши з неї весь той бруд і грубіяństво, через котрі мусів перейти його герой — Микола Чікільдеев, а натомість перечорнив селянське житє, підкіпнувши до цього всякого бруду.

Такий осуд здається ся несправедливим. Автору ніхто не закинув нереальності виведеного ним образу. Супроти нелюдської нужди й темноти селянського житя його герой зітхають не по мійському бруду, а по тих бодай формальних, а все якихось лішніх формах мійського побуту: в місті бодай не лаялись так страшно на кождім кроці, грубіяNSTва було менше, бодай про око, були щоч початки якогось комфорту і достатку. Причини селянської дикості автор вказує не в людях, тільки в їх економічних та суспільних обставинах. Городянка — Ольга, відчувши всі негативні сторони селянського житя, відчуває однаке, що „в житю їх нема нічого такого, чого би не можна було оправдати“; матеріальна біда заливає селян, а помочи нії звідки. „Ta чи й може бути яка небудь пошіч і приклад від людей користолюбних, захланних, розпустних, лінівих, що з'їзджають на село лише за тим, аби образити, обдерти, настравити.“

Що автор собі зовсім не ідеалізує міста, се він дуже добре доказав своєю довшою повістю „Моя жизнь“, виданою в одній книжці з „Мужиками“. Невимовно сумно виглядає в ній міська „інтелігенція“ і міщанство; порожнява, конвенціональність, дурнота цього життя змальована певничайно виразно: тупоголовість, неморальність одних, дикість других, легкодушність і нагінка за утіхами третіх. „Нема людей, у котрих я міг би навчити ся як жити, аби не бути винуватим.“ В цілім місті ні одної чесної людини! Місто крамарів, трактирників, канцелістів, гипокритів, безпотребне, безкористне місто, котрого не жалувала-б ніяка душа, якби воно провалилось крізь землю“ — характеризує його головна особа, і автор допирає сю характеристику розвиненими перед очима читача образами. Супроти цього міського дрантя герой повісті в селянськім житю бачить щось більше: не вважаючи на бруд, пияцтво, дурноту, обманство, він чує, що „селянське житє вкінці тримається на якійсь здоровій, міцній осі, в селянстві є те, чого не бачив він в інтелігентах — „воно вірить, що головне на землі — правда, і що спасення його й усього народу тільки в правді, тому більш за все воно на сьвіті любить справедливість.“

Коли зведемо до куши безпросвітний образ селянства, намальований в „Мужиках“, з таким же образом міста, показаним в повісті „Моя жизнь“, виходить зачарований круг, дуже характерний для пессимістичного характеру автора. Село гине в матеріальній і духовній нужді, в нечуванім, нелюдськім упадку, але місто „крамарів і трактирників“, де не можна знайти чистої людини, розуміється ся, не прийде до помочи йому.

Але сей чарівний круг — тільки темна фантазія автора. В дійсності інтелігенція складається ся не з самих гипокритів і егоїстів, і до всіх, у кого є любов до справедливості, почутє обов'язку перед народом, є любов до чоловіка — до всіх тих страшний образ, змальований автором в „Мужиках“, кличе до помочи, до праці коло свого народу.

М. Г—ий.